

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวัตถุดิบและกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานของชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พื้นฐานบริบทชุมชนและความเป็นมาของกลุ่มทอผ้า หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน
การพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นการเพิ่มมูลค่า
SWOT ANALYSIS วิเคราะห์สถานการณ์
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พื้นฐานบริบทชุมชนและความเป็นมาของกลุ่มทอผ้า หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์

สภาพภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขตของหมู่บ้าน

หมู่บ้านธารสัมฤทธิ์อยู่ทิศตะวันตกของอำเภอตากฟ้า ตามถนนพหลโยธิน

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่ทอผ้าพันธุ์ลิก หมู่ที่ 6 ต. หนองพิกุล

ทิศใต้ ติดต่อกับหมู่บ้านหนองเสลา หมู่ที่ 2 ต. เขาชายธง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่บ้านห้วยแข้ง หมู่ที่ 2 ต. ตากฟ้า

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่บ้านเขาน้อย หมู่ที่ 2 ต. หนองพิกุล

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ศึกษา

ความเป็นมาของหมู่บ้านธารสัมฤทธิ์

เดิมที หมู่บ้านธารสัมฤทธิ์มีชื่อว่า “หมู่บ้านบุเรงนอง” เนื่องจากในอดีตหมู่บ้านนี้ได้มีกองทัพพม่า ที่มีแม่ทัพชื่อว่า “บุเรงนอง” ได้ยกทัพผ่านมาทางนี้และได้ตั้งค่ายพักแรมเพื่อที่จะหาโอกาสเข้าโจมตี กลุ่มศรีอยุธยา จึงทำให้หมู่บ้านนี้ได้ชื่อว่า “หมู่บ้านบุเรงนอง”

จนกระทั่งมาถึงในปี พ.ศ. 2505-2506 หมู่บ้านนี้ได้ขึ้นกับอำเภอตากฟ้า และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “หมู่บ้านหนองเสลา” โดยมีนายจำเนียร คงสัมฤทธิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ของหมู่บ้านนี้ และนายเลิศ

หงษ์ภักดี ดำรงตำแหน่งนายอำเภอตากลี ท่านได้เปลี่ยนชื่อเป็น “หมู่บ้านธารสัมฤทธิ์” เหตุที่มีชื่อว่าหมู่บ้านธารสัมฤทธิ์ เพราะว่า หมู่บ้านนี้มีธารน้ำล้อมรอบ หมู่บ้าน นายอำเภอจึงนำมารวมกับนามสกุลผู้ใหญ่บ้าน เลยกลายเป็นหมู่บ้านธารสัมฤทธิ์ จนถึงปัจจุบัน

พื้นที่และการใช้ประโยชน์

ส่วนใหญ่พื้นที่ในหมู่บ้านธารสัมฤทธิ์ ประชากรส่วนมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่อ้อย มีประมาณร้อยละ 80-90 % ได้ใช้พื้นที่ในการปลูกป่า ประมาณร้อยละ 5% ของพื้นที่ทั้งหมด ดินในพื้นที่ส่วนมากจะเป็นดินดำ

ประชากร

บ้านธารสัมฤทธิ์ มีประชากรจำนวน 89 ครัวเรือน ประชากร 623 คน แยกเป็นชาย 304 หญิง 319 คน

บริการสาธารณะในหมู่บ้าน

ประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง

หอกระจายข่าว 1 แห่ง

ศูนย์ฝึกอาชีพเอกชนประสงค์ 1 แห่ง

ศาลาอเนกประสงค์ 1 แห่ง

วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ

วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ไม่มีส่วนใดแปลกแยกไปจากพื้นที่ใกล้เคียงเท่าใดนัก ซึ่งจะมีประเพณี กำฟ้าในเดือนสาม เป็นการเลี้ยงศาล เพื่อเป็นการกราบไหว้บูชา ภูตผี เจ้าที่เจ้าทาง ส่วนในเดือนหก จะเป็นประเพณีเลี้ยงศาลของแต่ละบ้าน ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่า “เลี้ยงศาลกลางบ้าน” ตามความเชื่อของชาวบ้านเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาแต่โบราณ ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีทอดผ้าแจกจ่ายและการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ในวันสงกรานต์ วัดที่อยู่ใกล้ที่สุดที่ชาวบ้านนิยมไปทำบุญ คือวัดชุมพลสามัคคีธรรมระยะทางห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร และวัดเขาชายธง ระยะทางห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4-5 กิโลเมตร(ข้อมูลวันที่ 11 ก.ค. 2547 จากนางสาว ชุมนบุญ บ้านเลขที่ 113 บ้านธารสัมฤทธิ์ ต.เขาชายธง อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สมัยก่อนหมู่บ้านนี้มีลักษณะเป็นป่าดงดิบมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่ง พ.ศ. 2496 นายเลี้ยว เฉลยพิศ มาจากจังหวัดอยุธยา นายคำ สีวิเศษ มาจาก อ.ตากลี และนายอ่อง เพ็งสงเคราะห์ มาจาก อ.ตากลี บุคคลเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาเพื่อหาที่อยู่ที่ทำกินใหม่มีการถางป่าเพื่อทำเป็นที่พักอาศัย ต่อมาก็ได้มีญาติพี่น้องของแต่ละคนเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ในสมัยนั้นอาชีพแรกที่ชาวบ้าน

ทำก็ คือ จะล่าสัตว์กินเป็นอาหาร ไม่มีการซื้อขายกันในหมู่บ้าน เวลาถึงงานชาวบ้านจะขอแรงช่วยเหลือกัน โดยไม่มีของตอบแทน ฟังพากันแบบพี่น้อง

พ.ศ. 2515 หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมท ประกาศให้ค่าแรงวันละ 50 บาท จึงมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวบ้านเกิดขึ้นเริ่มมีการซื้อขาย รับจ้าง ทำงานโดยต้องมีค่าตอบแทน บ้านเรือนในอดีตจะเป็นกระท่อมมุงแฝก ส่วนฝาบ้านก็จะใช้ไม้ไผ่มาทาบ สาน หรือนำใบไม้มาสาน รวมกับไม้ไผ่ ส่วนมากจะใช้ใบสักซึ่งใบมีลักษณะที่ใหญ่ ส่วนในปัจจุบันไม่มีรูปแบบบ้านหลงเหลืออยู่ วัสดุที่ใช้ปลูกบ้านในปัจจุบันส่วนใหญ่ จะทำด้วยปูน ไม้ สังกะสี กระเบื้อง อาชีพต่อมาชาวบ้านทำการเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน เช่น ปลูกอ้อย ข้าวโพด ปลูกมัน ถั่ว และ เลี้ยงสัตว์ จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของกลุ่มทอผ้า หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์

วันที่ 7 ส.ค. 2530 ชาวบ้านบ้านธารสัมฤทธิ์ ได้จัดตั้งกลุ่มประดิษฐ์ ของใช้จากเปลือกข้าวโพด ขึ้นโดยรวบรวมสมาชิกในหมู่บ้านคิดค้นวิธีการประดิษฐ์ของใช้จากเปลือกข้าวโพด เพื่อนำเปลือกข้าวโพดซึ่งเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้เปลือกข้าวโพดที่เป็นสีขาวมาประดิษฐ์เป็น ดอกไม้และกระเป๋ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่มีตลาดรองรับ ส่วนนี้เองทำให้ชาวบ้านต้องประสบปัญหา แล้วล้มเลิกการประดิษฐ์จากเปลือกข้าวโพดนี้ไป

ในปี พ.ศ. 2530 กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพทอผ้า ขึ้นได้สนับสนุนโครงการสนับสนุนกลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ให้กับราษฎรซึ่งไม่มีพื้นฐานการทอผ้า มาก่อน ราษฎรมีความสนใจอดทนมานะพยายามจนสามารถทอผ้าได้ และสามารถจะพัฒนาต่อไปได้ จัดหลักสูตรดังนี้

1. การสร้างกี่กระตุก
2. การทอผ้าขึ้นพื้นฐาน-เพิ่มทักษะ-ขั้นสูง
3. การทอผ้ามัดหมี่
4. การย้อมผ้า

เมื่ออบรมการทอผ้าครบทุกหลักสูตรแล้ว ราษฎรมีความสามารถและความชำนาญในการทอผ้ามากและได้ยึดเป็นอาชีพ ทอขายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อมา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ณ โรงแรมแม่น้ำ กรุงเทพฯ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด นครสวรรค์ ได้นำผลิตภัณฑ์และราษฎรกลุ่มนี้ไปร่วมออกร้านด้วยกัน และมีผู้ประกอบการจากร้านธนกิจ อ. บ้านหมี่ จ. ลพบุรี มาพบและเป็นที่ถูกใจจึงติดต่อให้ราษฎรกลุ่มนี้ทอผ้าให้ทางร้านมาจนถึงปัจจุบัน

รางวัลที่ได้รับ

มีผลงานพัฒนาชุมชนดีเด่นตามโครงการ คัดเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2543 โดยได้รับรางวัล กลุ่มอาชีพดีเด่นระดับอำเภอ

ได้รับการคัดเลือก คัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับสัดาว ภาคเหนือ ประจำปี พ.ศ. 2546 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย OTOP Product Champion ให้ไว้ ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ประเภทการแต่งกายชุดผ้าไทยหญิง ตามโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครสวรรค์ สู่ระบบสากล ประจำปี 2545 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2545

มูลนิธิอนุสรณ์ หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร มอบโล่เกียรติคุณ “หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร ประจำปี 2542 ให้ หมู่บ้านธารสัมฤทธิ์ หมู่ที่ 3 ต. เขาทรายธง อ. ตากฟ้า จ. นครสวรรค์ ในฐานะเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่น ให้ไว้ ณ วันที่ 18 ตุลาคม 2542

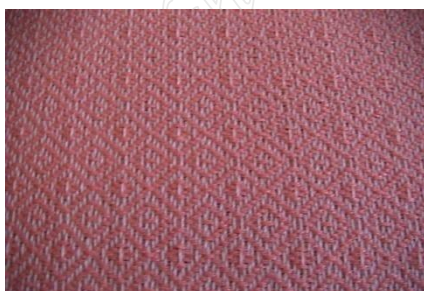
แสดงลายผ้าฝ้าย กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย บ้านธารสัมฤทธิ์

2.1 ผ้าฝ้ายลายสีแสด
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

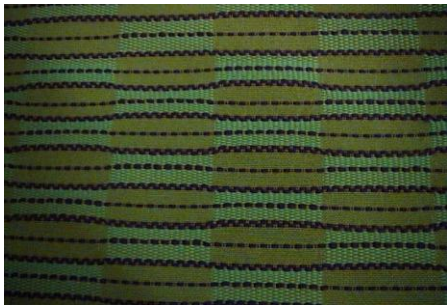
2.2 ผ้าฝ้ายลายสีแสดสอดคั่น
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.3 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

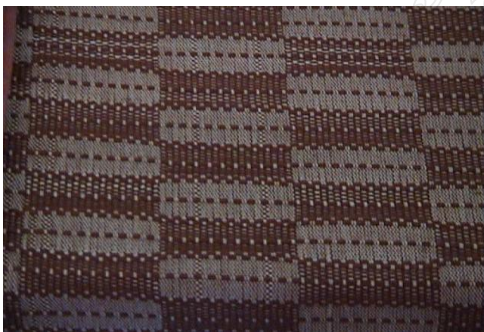
2.4 ผ้าฝ้ายลายดอกเสลา
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.5 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.6 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.7 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

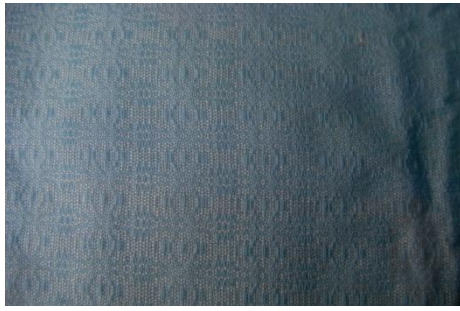
2.8 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.9 ผ้าฝ้ายลายผ้าเขมร
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.10 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.11 ผ้าฝ้ายลาย
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

2.12 ผ้าฝ้ายลายดอกปีป
จากผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research = PAR) จัดว่าเป็นการวิจัยแห่งยุคสมัยของการพัฒนาภายใต้กระบวนการใหม่ ชื่อของ PAR ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จนบางครั้งหลงใหลจากแนวคิดเดิม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของชุมชนกลุ่มที่มามีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของการพัฒนาวัตถุดิบและกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐานของชุมชน การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปแบบที่กลุ่มทอผ้าและชุมชนได้รับการพัฒนา ได้เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาต่อไป จะเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืน (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, 2545)

PAR จึงเป็นงานที่เน้นในเรื่องของบุคคลของกลุ่ม สังคม และเป็นงานที่สร้างพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เอกสารประกอบการอบรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ, 2547) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกัน ต้องอาศัยการสืบสวนสอบสวนหาปัญหา และข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่มวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา (ทางเศรษฐกิจสังคม ทางการเมือง การปกครอง ทางวัฒนธรรม ทางส่วนบุคคล) รวมกันเป็นกลุ่ม และเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มในการแก้ปัญหานั้นๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวยิ่งไปกว่านั้น PAR ยังเป็นกระบวนการวิจัยที่ค่อนข้างจะลำเอียงไปในด้านกระบวนการประชาธิปไตย PAR ยืนหยัดขึ้นมาได้ด้วยประชาชนผู้มีหัวใจเปี่ยมด้วยการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ในการแก้ไขปัญหาของตนเองมันเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือกลุ่ม คนยาก คนจน และคนที่ด้อยโอกาส ด้วยการวางพื้นฐานของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานพัฒนาทั้งหลายกับชุมชนเช่นนี้ มันก็จะช่วยเอื้ออำนวยต่อกระบวนการปลดปล่อยประชาชนให้แก้ปัญหของตนเองได้ เมื่อเราใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เรียกว่า PAR อย่างถูกต้อง

เราก็จะบังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยสามประการ ได้แก่ ประชาชนได้รับการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ประชาชนมีการกระทำมากขึ้น และประชาชนมีการเผยแพร่พลังความรู้กันมากขึ้น

กระบวนการของ PAR นั้น มิใช่เพียงการสืบค้นปัญหาและการแก้ปัญหาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการกระตุ้นให้ประชาชนมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านั้น การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อปัญหาทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผลสุดท้าย ประชาชนมิได้เพียงเรียนรู้แก้ปัญหาเท่านั้น แต่ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่ยากไปกว่านี้

กระบวนการและผลลัพธ์ของการวิจัยแบบ PAR นั้นเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิและเสียงที่สำคัญในการตัดสินใจอันเป็นส่วนหนึ่งของ PAR แต่เพื่อให้การตัดสินใจนั้นได้รู้ทั่วกัน จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนได้รู้ถึงปัญหาต่างๆ ด้าน ในการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบนี้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ มีส่วนเกี่ยวข้องในผลพวงของการตัดสินใจ ที่กำลังตามมาไม่ว่าในทางบวกหรือทางลบ ผู้ประสานงานการวิจัยจะต้องยอมรับ ในกฎข้อนี้และเขียนแหลมที่จะแนะแนวทางการแก้ไขหรือควบคุมกระบวนการด้วยตนเองหรือด้วยหน่วยงานภายนอก

ยิ่งไปกว่านั้นผู้ประสานงานการวิจัยจะต้องยอมรับนับถือทักษะ ในทางวัฒนธรรมการเมือง และการปกครองของชุมชน ฝึกปฏิบัติควบคุมตนเองให้อยู่ในกาลเทศะ ทำด้วยแบบธรรมดๆ ในเวลาเดียวกันก็สร้างความสัมพันธ์แบบเปิดเผยเป็นกันเองกับประชาชนทุกคน ถ้าประชาชนตัดสินใจโดยใช้วิธีการเก่าๆ ดังเดิม เราก็สามารถใช้การวิจัยปฏิบัติการเข้าช่วยให้ประชาชนได้เห็นปัญหาข้อได้แย้งให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการไม่ปฏิบัติตามวิธีการแบบเดิม ตัวอย่างเช่น ในชนบทจะมีหลักปฏิบัติเป็นเสมือนขอบเขตของการเคารพนับถือระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไม่มีอำนาจ ถ้าขอบเขตเหล่านี้หมดไป การตัดสินใจเชิงเหตุผลอาจยากลำบากขึ้น ถ้าการรักษาศักดิ์ศรีหรือรักษาหน้าถูกคุกคาม

แต่ในทางปฏิบัตินั้น ผู้ประสานงานการวิจัยปฏิบัติการจะเข้าข้างกับประชาชนเสมอเมื่อประชาชนทำอะไรผิดพลาด ผู้ประสานงานจะต้องทำการผิดพลาดนั้นให้กลายเป็นประสบการณ์ของการเรียนรู้ไปในตัว แต่โชคดีที่การประยุกต์เอา PAR ไปใช้ทำให้ลดโอกาสในการกระทำผิดลงได้มาก

ในทำนองเดียวกันเป็นการยากสำหรับชุมชนที่จะเห็นนักวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก เป็นผู้เอื้ออำนวยและสามารถแก้ปัญหาของเขาได้ ด้วยการใช้กระบวนการสะท้อนผลที่ได้กลับไปพิจารณา ชุมชนก็จะเกิดการตระหนักได้ว่า ความสำเร็จของเขานั้นวัดได้มากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงตัวเขาเอง และวัดจากความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานขององค์กรชุมชนมากกว่าวัดจากสิ่งที่เป็นกายภาพ เช่น อาคารสถานที่ต่างๆ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยปฏิบัติการหรือ PAR ที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ PAR จะช่วยให้ประชาชนเห็นการศึกษาเป็นเสมือนกิจกรรมตลอดชีวิตเองจะทำหน้าที่จัดหาวิธีการทางการศึกษา และการจัดการองค์การเพื่อแก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่อง ตามธรรมชาติแล้วหมายความว่า การฝึกอบรมผู้

ประสานงานในการวิจัยปฏิบัติการจะต้องให้ได้ปฏิบัติจริงและได้ประโยชน์จนกระทั่งว่าเมื่อผู้ประสานงานเหล่านี้ไปฝึกอบรมชาวบ้านในชุมชน ก็จะสร้างค่านิยมให้ชาวบ้านได้

ในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือ PAR นั้น การมีส่วนร่วมจะหมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกด้านของกระบวนการพัฒนา ซึ่งรวมทั้ง การตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินงานโครงการ ผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัย จึงต้องหลีกเลี่ยงโดยจะไม่เข้าไปรับผิดชอบมากเกินไป แต่กลับทำหน้าที่เผยแพร่ หรือมอบหมายงานให้ประชาชนทำแทน ความสำเร็จของผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัยนั้นสามารถวัดได้จากการดูว่า ชุมชนนั้นได้ทำหน้าที่ของแต่ละคนไปได้มากน้อยเพียงใด ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการของหน่วยงานที่มีใช้ของรัฐ (Non-Governmental Organization=NGO) จำนวนมีใช้น้อยมีใจลำเอียงต่อต้านรัฐและโครงสร้างที่มีอำนาจ เราก็หวังว่าในการวิจัยปฏิบัติการนั้น ความลำเอียงของผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัย จะไม่ทำให้ชุมชนบังเกิดความเสียหายขึ้น เราต้องทำให้ PAR มีความยืดหยุ่นต่อเรื่องต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สันติภาพ ความเสมอภาคทางเพศ ศิลปะ ตลอดจน การอนุรักษ์การบริการด้านวัฒนธรรมและอื่นๆ สิ่งที่ทำลาย PAR ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือทำอย่างไรจึงจะชักชวนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกลุ่มก้อน และรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ให้เหนียวแน่นยั่งยืน โดยเฉพาะประชาชนในสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ มิได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมกันมาก่อน

วิธีการของการดำเนินการ PAR

วิธิดำเนินการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือ PAR นั้นมีกิจกรรมที่แตกต่างกันอยู่สองชุด ซึ่งจะต้องจำแนกให้ท่านได้เข้าใจให้ชัดเจนทั้งสองชุดคือ

- 1) กิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการหรือ PAR ของผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัย
- 2) กิจกรรมการวิจัยปฏิบัติการหรือ PAR ของชุมชน

กิจกรรมของผู้ประสานงานการวิจัยนั้นก็คือ กิจกรรมการแสวงหาความรู้ของนักวิจัยปฏิบัติการตามโครงการ PAR แต่ละคนในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จุดมุ่งหมายที่สำคัญ ของนักวิจัยคือ การสร้างรูปแบบ PAR ที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการวิจัย เชิงวิทยาศาสตร์และสามารถที่จะเผยแพร่แก่สังคมได้รูปแบบของ PAR ที่มี ประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นรูปแบบที่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลืองเงินทอง กำลังงานและเวลาไม่มากนัก แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้รับผลตอบแทนสูง

กิจกรรมวิจัยปฏิบัติการของชุมชนคือ กิจกรรมที่เกิดจากความพยายาม ในการแก้ปัญหาชุมชนของนักวิจัยปฏิบัติการร่วมกับชุมชน นักวิจัยปฏิบัติการที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหรือผู้อำนวยการวิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มแรก และค่อยๆ ลดการช่วยเหลือลงและหวังว่าเมื่อสิ้นสุด

โครงการแล้วประชาชนจะสามารถ แก้ปัญหาของงานไปตามลำพังได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมิต้องได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกชั้น ตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี ฯลฯ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2526 หน้า 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจากการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผน ดำเนินกิจกรรม แก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลนอกจากนี้ อकिनรพีพัฒน์ (2531, หน้า 49) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมขอชาวบ้านในการพัฒนา ซึ่งมี 5 ระดับคือ

1. ชาวบ้านมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปี มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความ ยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เกิด "การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย" และสร้างค่านิยมร่วม ให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็นและปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทัศนคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึด "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมไทยบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่ พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ "สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ" ใน 3 ด้าน คือ

1. สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ

ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง สามารถส่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3. สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์ สังคมไทยที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี มีจารีตประเพณีดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติและท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางให้การพัฒนาที่ยั่งยืนทางสายกลาง อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุผล นำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก คนไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าทางสังคมไทยที่มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณธรรมและยั่งยืน เพื่อก้าวสู่วิสัยทัศน์ร่วมของสังคมไทย จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวาง "บทบาทการพัฒนาประเทศ" ในอนาคตอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะวางรากฐานการพัฒนาเป็นสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดีในทุกระดับ ขณะเดียวกันมีการใช้ศักยภาพด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ประณีประนอม เปิดกว้าง ในการพัฒนาเป็นแกนประสานการเจรจาเสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาคและใช้ศักยภาพด้านการผลิตและบริการเพื่อเตรียมพัฒนาประเทศสู่ความเป็นฐานเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยเฉพาะด้านการเกษตร การแปรรูปการเกษตรและอาหาร การเป็นฐานการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิทยาการที่เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการพัฒนาเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาค ด้านการขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ รวมทั้งการสื่อสารโทรคมนาคมของภูมิภาค โดยอาศัยศักยภาพที่ได้เปรียบของพื้นที่เศรษฐกิจและโครงข่ายบริการพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นแล้ว เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ก้าวตามโลกอย่างรู้เท่าทัน

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากชนบทสู่เมืองที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต จากการค้นพบว่าประชากรจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37 ในปัจจุบัน เป็นร้อยละ 50 ของประชากรของประเทศทั้งประเทศ ในอีก 10 ปี ข้างหน้า จึงมีความจำเป็นต้องปรับกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ให้

เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยให้ชนบทยังคงบทบาทเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของประเทศ ขณะที่เมืองช่วยสนับสนุนในการเป็นแหล่งตลาดและการบริโภค รวมทั้งแหล่งจ้างงานที่ส่งทอดความเจริญสู่พื้นที่ความเจริญสู่พื้นที่ชนบทขณะเดียวกันมีความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ช่วยสร้างโอกาสที่เกื้อหนุนหลังการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ มุ่งปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ประสานเชื่อมโยงชนบทและเมืองอย่างเกื้อกูลกันและกัน นำไปสู่เป้าหมายระยะยาวในการกระจายโอกาสการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้เท่าเทียมกันตามศักยภาพในทุกพื้นที่ โดยจะดำเนินการตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ที่อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากทั้งในชนบทและเมืองเป็นพื้นฐาน ให้คนส่วนใหญ่ของประเทศมีพลังเพิ่มขีดความสามารถด้วยตนเองและพึ่งตนเองได้ รวมทั้งใช้ทุนทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างรอบคอบ ระมัดระวังและมีประสิทธิภาพ สร้างเศรษฐกิจพออยู่พอกินเป็นภูมิคุ้มกันเบื้องต้น ขณะเดียวกันมีการเชื่อมโยงเศรษฐกิจชนบทและเมืองที่ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นโดยลำดับภายใต้ความมีเหตุผลและเกื้อกูลกัน ควบคู่กับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถรองรับการกระจายภารกิจด้านการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการชุมชนและประชาสังคมในการร่วมสร้างความเป็นธรรมแก่คนทุกระดับในสังคม โดยเฉพาะคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ขณะเดียวกันยังต้องสร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานการลงทุนและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันจะช่วยปูพื้นฐานการวางบทบาทการพัฒนาประเทศในภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ บนพื้นฐานการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยอาศัยศักยภาพของพื้นที่เศรษฐกิจที่กระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศควบคู่กับโครงข่ายบริการพื้นฐานที่ครอบคลุมค่อนข้างทั่วถึงอยู่แล้ว ในการพัฒนาเตรียมประเทศเป็นประตูเศรษฐกิจของภูมิภาคที่เชื่อมโยงกับตลาดโลกอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. สร้างความเชื่อมโยงของการพัฒนาชนบทและเมืองให้สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลและเกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม

ควบคู่กับการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม เป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ยกระดับคุณภาพคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคง

การพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นการเพิ่มมูลค่า

การพัฒนาผลิตภัณฑ์(product development) เป็นการสร้างสินค้าขึ้นมาจำลองแบบทุกอย่างเหมือนของจริง ในขั้นนี้ใช้เงินลงทุนมาก และจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคนิคต่างๆได้หรือไม่ และลูกค้าจะยอมรับเพียงใด (นิรัช สุขสังข์ ,2543 :)

ในขั้นการการพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จะแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นการพัฒนามูลฐานและทดสอบขั้นการกำหนดคราอีหื้อ และการทดสอบผู้บริโภค

1. การพัฒนาขั้นมูลฐาน(prototype development department) หน้าที่ในขั้นนี้เป็นหน้าที่ของแผนวิจัยและพัฒนา(research and development) ซึ่งจะจำลองแบบผลิตภัณฑ์ออกมาหนึ่งแบบหรือมากขึ้นไป โดยอาศัยแนวความคิดผลิตภัณฑ์จากขั้นที่สาม

2. การทดสอบหน้าที่ของผลิตภัณฑ์(function test) การทดสอบหน้าที่เพื่อที่จะได้ทราบว่าผลิตภัณฑ์ปลอดภัย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จะต้องผ่านการทดลองและผ่านการยอมรับ

3. การทดสอบผู้บริโภค(consumer test) อาจทำได้หลายกรณี การนำผู้บริโภคไปทดสอบในห้องปฏิบัติการใช้ตัวอย่างสินค้าทดสอบ โดยแจกผลิตภัณฑ์ให้ผู้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคทดลองใช้โดยมีข้อแลกเปลี่ยนจะต้องรายงานความชอบ และข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์การวิจัยและการพัฒนางานออกแบบมีขั้นตอนวิธีคิดและวิธีการดำเนินงานหลายแนวคิดตามความพร้อมของกลุ่มและองค์การตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีของธุรกิจ โดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่าการพัฒนาจะเริ่มจากการเข้าใจสภาพปัญหา นอกจากนั้นจะต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานออกแบบทั้งในด้านตลาดเศรษฐศาสตร์เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้การวิเคราะห์อิทธิพลที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน

ในสถานการณ์ปัจจุบันผู้ประกอบการควรได้เริ่มวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การวิเคราะห์สถานการณ์ที่เรียกกันว่า SWOT ANALYSIS แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ

1. การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน เป็นการตรวจสอบความสามารถ ความพร้อมของกิจการในด้านต่างๆโดยมุ่งเน้นในส่วนที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) สะจุดอ่อน (Weaknesses)ของกิจการ

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่ ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ในลักษณะที่เป็นโอกาส (Opportunities) หรืออุปสรรค (Threats) ปัจจัยภายนอกเนื่องจากเป็น ปัจจัยที่ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมได้โดยทั้งไปปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญที่ผู้ประกอบการควรจะต้องให้ความสนใจ มี 7 ประการ สามารถเรียกง่ายๆว่า “MC-STEPS” โดยมีความหมายพอสรุปได้ดังนี้

M = Market คือ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

C = Competition คือ สถานการณ์การแข่งขัน

S = Social คือ ค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคม เช่น การใช้สินค้าที่มียี่ห้อ

T = Technology คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

E = Economic คือ สถานการณ์

P = Political & legal คือ สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงเรื่องกฎระเบียบต่างๆ

S = Suppliers คือ กลุ่มผู้จำหน่ายวัตถุดิบ / กลุ่มผู้ผลิตและเครือข่าย

(<http://www.siaminfobiz.com/mambo/index.php/content/view/963/37/>)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

งานวิจัยของสมชัย ช่อไสวและคณะ(2546) เรื่องกระบวนการธุรกิจแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านแก่ง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นโครงการที่มุ่งศึกษาและร่วมหาแนวทางที่เหมาะสม ในการพัฒนาอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมตลอดทุกขั้นตอนของงานวิจัย จนประชาชนเกิดภูมิปัญญาสามารถประสานภูมิปัญญาใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมได้อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ผลการวิจัยปรากฏว่า ในระยะเวลาดังแต่เริ่มต้นการวิจัย จนกระทั่งเสร็จสิ้นการวิจัยได้เกิดการพัฒนาการไปส่วนหนึ่งจริงแม้จะยังไม่ถึงจุดที่คณะวิจัยคาดหวัง แต่ก็น่าจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาธุรกิจนี้ของประชากรที่ร่เป็นกลุ่มวิจัยได้

2. งานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนและการรวมกลุ่มชุมชน

งานวิจัยของชาญ ยอดและ(2545)เรื่องการศึกษาสภาพของธุรกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาโครงการนำร่องการเกษตรอินทรีย์-ผักปลอดสารพิษในกลุ่มเกษตรกรดอกคำ หมู่บ้านสหกรณ์ดำริ ตำบลน้ำพริ้ว จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งให้ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับสภาพความเป็นอยู่สภาวะทางการตลาดและสุขภาพในการดำเนินชีวิตโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของอนุชาติ ยศปัน(2545)เรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนของเครือข่ายร่วมฉัตรหัตถกรรม คล้ายกับงานวิจัยของสมภพ เจริญนท(2545)เรื่องการศึกษาและพัฒนาธุรกิจชุมชนโดย

การมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการผลิตน้ำตาลโตนด ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์ แต่มีลักษณะต่างคือดูแลทั้งการผลิตการลงทุนการตลาดและการบริหารจัดการ

3. งานวิจัยที่มุ่งพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ การตลาดและการรวบรวมกลุ่มชุมชน

ได้แก่งานวิจัยของดิวัฒน์ ปาริศรี(2545)เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาเชิงวิสาหกิจชุมชน เน้นตัวผลิตภัณฑ์ งานวิจัยของปาริย์ ผลประเสริฐ(2545)เรื่องการศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านหนองหมือด ตำบลแสนตอ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกำแพงเพชร ศึกษา รูปแบบและปัจจัยแห่งความสำเร็จอื่น งานวิจัยของพัฒนา โพนไสวเรื่อง การศึกษาศักยภาพทางการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการเรียนรู้การพัฒนาธุรกิจชุมชน มุ่งเน้นการตลาดและองค์ประกอบทางการตลาดเท่านั้น โครงการวิจัยของฟุ้งศรี ภักดีสุวรรณเรื่อง การพัฒนารูปแบบมีดเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ บ้านหนองกระบอก ตำบลแก้ว อำเภอโพธิ์นาแก จังหวัด สกลนคร เน้นการพัฒนา รูปแบบเพื่อมุ่งหวังมูลค่าเพิ่มทางการตลาด

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล พัฒนาปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติงานดังกล่าวแล้ว ชุมชนต้องร่วมคิด ร่วมกระทำควบคู่กับนักวิจัย และนักวิจัยก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของชาวบ้าน โดยดำเนินงานวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเตรียมการ และประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชน
2. ระยะจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจากผ้าทอ
3. ระยะใช้ระบบและปรับปรุงให้เหมาะสม
4. ระยะสรุปผลการดำเนินงาน

ขอบเขตการวิจัยด้านพื้นที่

ศูนย์ผ้าไหมที่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ต.เขาชายธง อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์

ผลการประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชน

สภาพพื้นฐานบริบทชุมชน

ชาวบ้านบ้านธารสัมฤทธิ์ ได้จัดตั้งกลุ่มประดิษฐ์ ของใช้จากเปลือกข้าวโพดขึ้นโดยรวบรวมสมาชิกในหมู่บ้านคิดค้นวิธีการประดิษฐ์ของใช้จากเปลือกข้าวโพด เพื่อนำเปลือกข้าวโพดซึ่งเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้เปลือกข้าวโพดที่เป็นสีขาวมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้และกระเป๋าสตางค์ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่มีตลาดรองรับ ส่วนนี้เองทำให้ชาวบ้านต้องประสบปัญหา แล้วล้มเลิกการประดิษฐ์จากเปลือกข้าวโพดนี้ไป

ในปี พ.ศ. 2530 กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพทอผ้าขึ้นได้สนับสนุนโครงการสนับสนุนกลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ให้กับราษฎรซึ่งไม่มีพื้นฐานการทอผ้ามาก่อน ราษฎรมีความสนใจอดทนมานะพยายามจนสามารถทอผ้าได้ และสามารถจะพัฒนาต่อไปได้ จัดหลักสูตรดังนี้

5. การสร้างกี่กระตุก
6. การทอผ้าขึ้นพื้นฐาน-เพิ่มทักษะ-ขั้นสูง

7. การทอผ้ามัดหมี่

8. การย้อมผ้า

เมื่ออบรมการทอผ้าครบทุกหลักสูตรแล้ว กลุ่มสมาชิกมีความสามารถและมีความชำนาญในการทอผ้ามากและได้ยึดเป็นอาชีพ ทอขายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อมา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจัดงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ณ โรงแรมแม่น้ำ กรุงเทพฯ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์ ได้นำผลิตภัณฑ์และราษฎรกลุ่มนี้ไปร่วมออกร้านด้วยกัน และมีผู้ประกอบการจากร้านธนกิจ อ. บ้านหมี่ จ. ลพบุรี มาพบและเป็นที่ถูกใจจึงติดต่อให้ราษฎรกลุ่มนี้ทอผ้าให้ทางร้านมาจนถึงปัจจุบัน

รางวัลที่ได้รับ

มีผลงานพัฒนาชุมชนดีเด่นตามโครงการ คัดเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2543 โดยได้รับรางวัล กลุ่มอาชีพดีเด่นระดับอำเภอ

ได้รับการคัดเลือก คัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับสีกาว ภาคเหนือ ประจำปี พ.ศ. 2546 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย OTOP Product Champion ให้ไว้ ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ประเภทการแต่งกายชุดผ้าไทยหญิง ตามโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครสวรรค์ สู่ระบบสากล ประจำปี 2545 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2545

มูลนิธิอนุสรณ์ หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร มอบโล่เกียรติคุณ “หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร ประจำปี 2542 ให้ หมู่บ้านธารสัมฤทธิ์ หมู่ที่ 3 ต. เขาทรายธง อ. ดากฟ้า จ.นครสวรรค์ ในฐานะเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่น ให้ไว้ ณ วันที่ 18 ตุลาคม 2542

ได้รับ มพช.(มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม)ปีพ.ศ.2549

ส่งผ้าทอเข้าโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมได้อยู่ในระดับ 5 ดาว ปีพ.ศ.2549

1. ระยะเตรียมการ และประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชน

- สำรวจสภาพพื้นฐานทั่วไปของชุมชน และที่มาของการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
- จัดประชุมวางแผนร่วมชุมชนและนักวิจัย ตลอดจนถึงบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องในด้านกระบวนการพัฒนาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอ รวมทั้งการสรุปปัญหาอุปสรรคและถอดบทเรียน/ประสบการณ์ร่วมกัน

- เรียนรู้ร่วมกับชุมชนให้เห็นความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนาระบบต่าง ๆ แบบมีส่วนร่วมไปสู่การพัฒนาในแนวทางเดียวกัน

- การเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ

ขั้นตอนการดำเนินงานประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

1. เตรียมนักศึกษาและผู้ร่วมวิจัยและนักวิจัย พร้อมทั้งจะดำเนินงาน
2. จัดประชุมวางแผนกำหนดทิศทางการสำรวจสภาพพื้นฐานทั่วไปของชุมชน
3. จัดรูปแบบการมีส่วนร่วมไปสู่การพัฒนาในแนวทางเดียวกัน
4. ศึกษาตัวอย่างกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้าทอที่ประสบความสำเร็จ
5. เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ในการดำเนินการประเมินสถานะพื้นฐาน

วิธีการดำเนินงานประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

1. จัดประชุมและแสดงความคิดเห็นในการทำงาน เกี่ยวกับข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตและเสวนากลุ่มทอผ้าบ้านธารสัมฤทธิ์ หมู่ที่ 3
2. ระดมความคิดหารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มผ้าทอ หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการ กำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์
4. ประชุมกลุ่มผ้าทอตามแผนที่ได้วางไว้ สังเกตการณ์และเสนอความคิด

ผู้ร่วมกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรมการประเมินพื้นที่โดยมีผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย นักศึกษาโปรแกรมวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และชุมชนกลุ่มผ้าทอของกลุ่มผ้าทอ หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดนครสวรรค์ ที่ร่วมกันทำกิจกรรม

สถานที่เวลาการดำเนินงานประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชน

สถานที่ในการประเมินพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชน ผ้าทอของกลุ่มผ้าทอ หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ อ.ดงพญาเย็น จ.นครสวรรค์

ผลที่ได้รับจากการดำเนินการประเมินสถานะพื้นฐานบริบทชุมชนเพื่อพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

การร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประเมินสถานะพื้นฐานของชุมชน ที่จะทำให้ได้รับรู้ข้อมูลที่มาวิเคราะห์เหตุและผลที่จะทำให้ทราบถึงปัญหาและได้รูปแบบการรวมกลุ่มของประชาชนที่จะพัฒนาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชุมชนในเกิดความเข้มแข็งจากนั้นก็จะนำมาจัดทำแผนการพัฒนาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

2. ระยะจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมจากผ้าทอ

- ประชุมปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- ศึกษาตัวอย่างกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าทอที่ประสบผลสำเร็จ
- พัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอในรูปแบบต่าง ๆ
- พัฒนาระบบการผลิตให้ได้คุณภาพร่วมกับชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดประชุมปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเพื่อให้เห็นแนวทางในการนำผ้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์
2. เพื่อให้ชุมชนเกิดความร่วมมือคิด ร่วมทำ ที่จะทำให้เห็นภาพอย่างชัดเจน
3. เพื่อให้ชุมชนได้ทราบถึงเป้าหมายกิจกรรมที่ได้มีการดำเนินงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

ขั้นตอนจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

1. เตรียมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติโดยการเชิญวิทยากรบรรยาย
3. กำหนดแผนที่จะใช้ในการแก้ปัญหการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
4. กำหนดการจัดเวทีประชาคม

วิธีการจัดทำแผนการพัฒนาธุรกิจชุมชน

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการและให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ที่จะหาปัญหาและแนวทางในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
2. ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายตัวอย่างกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จตามแผนและโครงการที่กำหนด
3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมทำ โดยใช้ชุมชนเป็นผู้วิเคราะห์และกำหนดรูปแบบแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
4. ติดตามโดยการสังเกตการณ์ที่ได้มีการจัดเวทีประชาคมของการร่วมเสวนาวิเคราะห์และติดตามประเมินผล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการจัดเวทีประชาคมการทำแผนการพัฒนาพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอครั้งนี้ ได้เชิญวิทยากร โดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้เข้าร่วมการพัฒนา มีคุณพวงเงิน ศักดิ์ดี เป็นประธานกรรมการของกลุ่ม จำนวน 70 คน และคณะวิจัย ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย จำนวน 7 ท่าน และวิทยากร 2 ท่าน ที่ได้ให้การบรรยายเพื่อให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน

สถานที่เวลาที่จัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้แนวทางการพัฒนาพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยที่จะมีสถานที่จัดเวทีประชาคม ศูนย์ทอผ้า หมู่ 3 บ้านธารลัมฤทธิ์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผลที่ได้รับจากการจัดเวทีประชาคมทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

1. ได้ทราบถึงแนวทางความร่วมมือในการรวมกลุ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
2. ชุมชนมองเห็นแนวทางการนำผ้าทอมาแปรรูปและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ
3. เป็นกระบวนการที่จะทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ ในการดำเนินธุรกิจชุมชน

3. ระยะใช้ระบบและปรับปรุงให้เหมาะสม

เรียนรู้การใช้และปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอร่วมกับชุมชนและกลุ่มสมาชิก

- ทดลองปฏิบัติตามแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของกลุ่ม
- ติดตามผลการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของกลุ่ม
- ประชุมปฏิบัติการร่วมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าและผู้ที่สนใจในการนำผ้าทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อติดตามผลและปรับวิธีการพัฒนารวมทั้งปรับปรุงกิจกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาโดยนำผ้าทอมาแปรรูปและกำหนดแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือ กันกลุ่มสมาชิกและชุมชน
2. เพื่อนำผลการดำเนินงานที่ได้ จัดทำแผนการพัฒนานำผ้าทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ มาสังเคราะห์สรุบนำมาไปเสนอที่ประชุมและปรับปรุงให้เหมาะสม

3. เพื่อเป็นขั้นกำหนดการพัฒนาผ้าทอและแก้ปัญหาและจัดทำการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มสมาชิกชุมชน

4. เพื่อระดมความคิด และวางแผนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของกลุ่มต่อไป
ขั้นตอนการใช้ระบบและปรับปรุงให้เหมาะสม

1. เรียนรู้การการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆกับกลุ่มสมาชิกและชุมชน

2. ทดลองปฏิบัติการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอเป็นต้นแบบ

3. ประชุมปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มสมาชิกและชุมชนเพื่อพัฒนาผ้าทอแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

4. ติดตามผลการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์

วิธีการปรับปรุงให้เหมาะสม

1. ได้จัดประชุมปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มสมาชิกและผู้สนใจที่อยู่ในชุมชนนั้น
2. กำหนดแนวทางแก้ปัญหาโดยศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้
3. จัดประชุมปฏิบัติการร่วมกันเพื่อจัดทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
4. มีการนำชาวบ้านในชุมชนไปศึกษาดูงาน เพื่อให้ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้
วิสัยทัศน์ในการดำเนินกิจกรรมการนำผ้าทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ณ ศูนย์พัฒนาผ้าทอบ้านไร่
จังหวัดอุทัยธานี

5. นำผลการประชุมไปสรุปผล

ผู้ร่วมกิจกรรม

ผู้ร่วมกิจกรรมในใช้ระบบและปรับปรุงผลการดำเนินงาน และร่วมแก้ปัญหาโดยนายก
องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชะธง พัฒนาชุมชน กลุ่มสมาชิกผ้าทอหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ อำเภอดาก
ฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ นักศึกษาโปรแกรมวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์

ผลที่ได้รับ

1. ผลที่ได้รับ จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในระยะปรับปรุงที่ได้มีการดำเนินงาน
ขึ้นมาและได้ดำเนินการ ได้เห็นทางที่ชัดเจนขึ้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

2. ได้ทราบถึงผลการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ได้ทราบถึงการเชื่อมโยงสภาพที่เกิดขึ้นจริงในวิถีชีวิตการดำรงชีวิต

4. การใช้เวทีจะทำให้ประโยชน์ของชุมชนมีการคิดอย่างมีระบบ และทำกันด้วยเหตุ

และผล

4. ระยะสรุปผลการดำเนินงาน

- จัดเวทีกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าทอสรุปผลการดำเนินงาน
- สรุปบทเรียนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
- เขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่

เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประเมินผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลที่ได้ เป็นการปรับปรุงให้ผลการดำเนินงานไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เป็นการปรับปรุงแผนดำเนินงานให้เหมาะสม ที่ได้มีการจัดประชุมวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มนำมาจัดเวที สรุปผลการดำเนินงาน สรุปการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือของหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์

ผลการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ตามแนวทางที่ได้ดำเนินการมา ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอโดยนำแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ แบบมีส่วนร่วม สรุปผลการดำเนินงาน และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยตนเอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ คณะวิจัยจะลงพื้นที่ศึกษาร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นและใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้และคุ้นเคยกับระบบการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งเป็นพื้นที่การวิจัย อันจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม

การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการประยุกต์ PRA เป็นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมก่อนที่จะลงไปพิจารณาในสาระสำคัญของกระบวนการนี้ ทีมวิจัยได้นำเอาวิธีการ PRA เป็นหลักการและวิธีการที่สำคัญ

จากข้อมูลที่ได้จากคุณพวงเงิน ศักดิ์ หรือ ป้าอ้วน ประธานกลุ่มทอผ้า หมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ได้ให้ข้อมูลว่า กลุ่มทอผ้า ได้จัดตั้งกลุ่มทอผ้าฝ้าย เพื่อการ อาชีพขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันนี้สมาชิกกลุ่มทอผ้าทั้งหมด มีจำนวน 26 คน มีอายุตั้งแต่ 21 ปี จนถึง 58 ปี ในการทอผ้าแต่ละวัน สมาชิกที่มาทอผ้าที่ศูนย์เริ่มเวลา 8 โมงเช้า ถึงเวลาประมาณ 4 - 5 โมงเย็น เมื่อว่างจากการทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพหลัก การทอผ้าถือเป็นอาชีพเสริมสมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มเติมเดือนประมาณคนละ ไม่ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือนในการดำเนินการของกลุ่มใช้วัตถุดิบจากฝ้ายในท้องถิ่นและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาชิกในกลุ่มมีความสนใจพยายามสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

ความต้องการของกลุ่ม

- ต้องการให้ผ้าทอได้คุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- ต้องการเพิ่มรายได้
- ต้องการให้สินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไปในตลาด

ผลจากการลงพื้นที่ในเบื้องต้น

จากการที่ผู้วิจัยพร้อมนักศึกษาได้ลงพื้นที่ ณ. กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขา
ชายธง อำเภอดงพญา จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการเรียนรู้วิธีการทอผ้า แต่ละลวดลายว่ามีเทคนิคการ
ทออย่างไร มีการสอบถามแนวคิดเบื้องต้นในการที่จะนำผ้าฝ้ายทอมือมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ
เช่น พวงกุญแจ รองเท้าสตรี หมวก กระเป๋าใส่โทรศัพท์มือถือ ผ้ารองจาน และในขณะนี้ทาง
กลุ่มได้มีการทดลองผลิตรองเท้าแตะ รองเท้าที่สวมใส่ภายในบ้าน

โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ชุมชนและกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านธาร
สัมฤทธิ์จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้น ตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือนักวิชาการจาก
ภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี ฯลฯ จากการ
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2526 หน้า 10) ได้
กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจากการค้นหาปัญหาและ
สาเหตุ การวางแผน ดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการ
ติดตามประเมินผล ดังนี้

1. ชุมชนและกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านธารสัมฤทธิ์ มีส่วนร่วมค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา
และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

โดยจากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้นในการที่จะนำผ้าฝ้ายทอมือมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง
ๆ เช่น พวงกุญแจ รองเท้าสตรี หมวก กระเป๋าใส่โทรศัพท์มือถือ ผ้ารองจาน และในขณะนี้
ทางกลุ่มได้มีการทดลองผลิตรองเท้าแตะ รองเท้าที่สวมใส่ภายในบ้าน รองเท้าเด็ก

SWOT ANALYSIS วิเคราะห์สถานการณ์

การวิเคราะห์เพื่อหาช่องทางในการดำเนินการ หรือแก้ปัญหา การวิเคราะห์จุดดี จุดด้อย โอกาส
และความเสี่ยงของการประกอบธุรกิจการที่ดีจำเป็นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์
จุดดี จุดด้อย โอกาสและความเสี่ยงการวิเคราะห์สถานการณ์ตามแนว SWOT

ผู้นำกลุ่ม

จุดแข็ง (S)

- ผู้นำมีความรู้ในการทอผ้าและรู้จักการนำผ้าทอมาประยุกต์ใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์
- ความเป็นผู้นำและการยอมรับของสมาชิกกลุ่ม
- เรียนรู้ได้เร็ว โดยเฉพาะสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์
- นำกลุ่มด้วยการทำให้ดู ให้สมาชิกได้เห็นผลผลิต นำไปสู่การสนใจ
- มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นอย่างดีใช้พระคุณในการบริหาร
- มีความเข้มแข็ง อดทนสูง จริงใจในการทำงาน
- มีมนุษยสัมพันธ์ดี ต่อระดับกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย
- มีความเสียสละ

จุดอ่อน (W)

-

โอกาส (O)

-

อุปสรรค (T)

-

สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต

จุดแข็ง (S)

- มีความรับผิดชอบและเอื้ออาทร
- มีการรวมกลุ่มอยู่ก่อนแล้ว
- สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคี รัก เข้าใจกันดี ทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางความคิด
- มีการรวมกลุ่มพัฒนาความเข้มแข็งของการทอผ้า และร่วมแก้ปัญหาาร่วมกัน
- สมาชิกที่มีความเจ็บป่วย หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน การกู้ยืมเงินต้องมีการทำสัญญา โดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้รองรับ เมื่อครบกำหนดต้องใช้คืนทั้งหมด
- มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ยอมรับฟังเสียงข้างมาก ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม
- มีความรับผิดชอบสูง
- ความเป็นเครือญาติ
- มีความสามารถและทักษะในการขาย

- มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์
- พัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ โดยมีโครงสร้างการบริหารงานและข้อปฏิบัติที่ชัดเจน
- มีความสามารถในการกระบวนการผลิต ทำให้มีกำลังการผลิต
- สมาชิกมีความรู้ในการทอผ้า

จุดอ่อน (W)

- สมาชิกขาดความรู้ด้านการออกแบบ
- ขาดข้อมูลข่าวสารภายนอก
- ขาดการกำหนดราคาพร้อมกับเครือข่าย

อุปสรรค (T)

-

กระบวนการผลิต

จุดแข็ง (S)

สถานที่ / วัสดุ

- มีมาตรฐาน เครื่องมือครบครัน

กระบวนการผลิต

- อุปกรณ์เครื่องมือการผลิตใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงต่ำ เนื่องจากซ่อมบำรุงดูแลเองได้ภายในชุมชน
- มีแรงงานผลิตจำนวนมากให้เกิดรายได้มากกว่าทำอาชีพอื่น
- ชาวบ้านมีส่วนร่วม

- ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการดูแล การสวมใส่ ใช้ประโยชน์ ดูแลรักษาง่าย

คุณภาพผลิตภัณฑ์

- ลวดลายผ้าสวย สีสัน เนื้อแน่น ไม่เป็นคลื่น สะอาด
- สีไม่ตก มีความกลมกลืนสวยงาม
- ริมไม่รุ่ย เส้นพุ่ง เส้นฝ้ายไม่ขาด
- ฝีมือการทอผ้าได้รับการยอมรับอยู่ในระดับ 5 ดาว และได้รับรางวัลหลายรางวัล
- มีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนออกจำหน่ายและในระหว่างการผลิต

บริหารจัดการ

- การประสานกับหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น เงินทุนหมุนเวียน จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การหาตลาด / แหล่งจำหน่าย/ การศึกษาดูงาน

- มีเจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอ เข้ามาช่วยทำบัญชี จัดสรรกำไรสุทธิเฉลี่ยคืนสมาชิก
- หลักฐานทุนดำเนินการ มีค่าตอบแทนกรรมการ และมีเงินปันผลคืนแก่สมาชิก รายได้
- มีการสร้างงานในชุมชน ทำให้สมาชิกมีรายได้จากการทอผ้ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การตลาด

- ผู้รับผิดชอบด้านการตลาดมีความสามารถในการเปิดตลาดได้หลากหลายมีภาคีการตลาดในระดับหนึ่ง

จุดอ่อน (W)

สถานที่ / วัสดุ

- การคมนาคมไปมาไม่สะดวกเท่าที่ควร

วัตถุดิบ

- ต้องวัสดุ เส้นใยเป็นเส้นใยประดิษฐ์ เส้นใยจากธรรมชาติมีราคาแพงซื้อวัตถุดิบทั้งหมดไม่สามารถผลิตวัตถุดิบได้เอง / ไม่สามารถควบคุมมาตรฐานวัตถุดิบได้ / วัตถุดิบราคาแพงเป็นการเพิ่มทุน

กระบวนการ

- ขาดความรู้ในการย้อมสีธรรมชาติ
- ขาดความรู้เรื่องการทำเส้นฝ้าย

การบริหารจัดการ

การตลาด

- ขาดทักษะด้านตลาด
- ขาดความรู้เรื่องการตลาด
- ขาดการส่งเสริมการขาย
- ขาดความรู้ภาษาอังกฤษในการติดต่อกับลูกค้าต่างชาติ
- ขาดบรรจุกู้เงิน และตราสัญลักษณ์
- ราคาสูงกว่าผ้าสำเร็จรูปจากโรงงาน

โอกาส (O)

การตลาด

- การจัดประกวดผลิตภัณฑ์ และจัดนิทรรศการออกร้านเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- การเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมที่หันมานิยมผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ สีธรรมชาติ ปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพื่อชุมชน

อุปสรรค (T)

วัตถุดิบ

- วัตถุดิบเกรดดี ราคาสูง ต้องซื้อจากโรงงาน(ราคาไม่คงที่)
- ผลิตเองไม่ได้
- ไม่สามารถซื้อจำนวนมาก ๆ ได้
- น้ำหนักของวัตถุดิบลดลงจากน้ำหนักเดิม
- แหล่งจำหน่ายอยู่ไกลไม่สะดวกในการสั่งซื้อ

ผลิตภัณฑ์

- ไม่มีความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์
- ไม่กล้าพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
- ผลิตภัณฑ์ไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

การบริหารจัดการ

- ต้นทุนสูง
- ราคาไม่คงที่
- สมาชิกรายได้ต่ำ
- ต้องทำงานอื่นไม่สามารถทอผ้าได้

การตลาด

- แข่งขันการตลาดสูง มีการตัดราคาซึ่งกันและกัน
- มีการลอกเลียนรูปแบบและลวดลายมากขึ้น
- ตลาดอยู่ห่างไกล คมนาคมไม่สะดวก
- พ่อค้าคนกลางตัดราคา (เอาเปรียบ)
- การขายและการตลาดขึ้นอยู่กับการจัดงานของราชการ หน่วยงาน

การสร้างเครือข่าย

จุดแข็ง (S)

- มีภาคีเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกัน

จุดอ่อน (W)

- ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายที่ดีจึงขาดแนวร่วมในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ขาดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย

โอกาส (O)

-

อุปสรรค (T)

-

ภูมิปัญญา

จุดแข็ง (S)

- ภูมิปัญญาการทอผ้าเป็นแบบพื้นบ้าน ระดับทักษะฝีมืออยู่ในระดับชาวบ้าน
- มีลายผ้าเป็นเอกลักษณ์ มีเรื่องราวของลายผ้า
- กลุ่มสามารถคิดลวดลายใหม่ ๆ อยู่เสมอ

จุดอ่อน (W)

-

โอกาส (O)

-

อุปสรรค (T)

- ทำไร่นา ทำสวนเกษตร แล้วจึงกลับมาทอผ้า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง (S)

-

จุดอ่อน (W)

-

โอกาส (O)

- ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ การตลาด มาตรฐานคุณภาพ
- ภาครัฐสนับสนุนโครงการ OTOP อบต. พัฒนาการ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ พานิชย์จังหวัด

- ภาครัฐจัดอบรม ประชาสัมพันธ์ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ควรมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอพื้นบ้าน ครอบคลุม

อุปสรรค (T)

- ขาดความต่อเนื่องจากภาครัฐ
- ความไม่แน่นอนของนโยบายของรัฐและสถานการณ์การตลาด

ดัชนีความสำเร็จและไม่สำเร็จ

ดัชนีความสำเร็จมีดังนี้

สมาชิก/กลุ่ม

1. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจในทักษะและเทคนิคการทอ
2. สมาชิกและกลุ่มมีรายได้เพิ่มจากการพัฒนาฝีมือ
3. กลุ่มมีภูมิปัญญาที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
4. สมาชิกกลุ่มเปิดโลกทัศน์ รับรู้ในการนำผ้าทอไปประยุกต์ใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ
5. มีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์

การบริหาร

สมาชิกและกลุ่ม สามารถบริหารงานและแก้ปัญหาภายในกลุ่มได้ และมีความเชื่อมั่นในการทำงานมากขึ้น ทำให้กลุ่มและสมาชิกเกิดการพึ่งพาตนเองและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของกลุ่มและรูปแบบการมีส่วนร่วม

กลุ่มสมาชิกและชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ต.เขาชะธง อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์ มีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน หาแนวทางการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้การปรับปรุงพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพกับกลุ่มทอผ้า ซึ่งเป็นการประยุกต์ PRA หรือเรียกในวงกว้างว่า การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมก่อนที่จะลงไปพิจารณาในสาระสำคัญของกระบวนการนี้ ทดลองปฏิบัติตามแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของกลุ่ม ติดตามผลการดำเนินการพัฒนาจากผลการวิจัยโดยผ่านทางกิจกรรม เป็นการนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ กลุ่มของผ้าทอหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์เป็นผู้กำหนดบทบาทของตนเองมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีความกระตือรือร้น ใส่ใจในตัวตนเพื่อให้งานมีคุณภาพ และสืบเนื่องมาจากผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ที่มีความขยัน

อดทน ชื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกกลุ่มรวมถึงผู้คนในท้องถิ่น และเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการและบริหารงานในกลุ่มได้อย่างดี

กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนมีความสำคัญและถ้าชุมชนได้เห็นถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมและรู้ถึงคุณค่าภูมิปัญญาของท้องถิ่นก็จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามลักษณะเศรษฐกิจอย่างพอเพียง

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกระบวนการ มีส่วนร่วมทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การวิจัยเกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์และหน่วยงานในชุมชน ซึ่งมีส่วนร่วมในการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นพร้อมทั้งได้ร่วมคิด วิเคราะห์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมความรู้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมจึงเป็นการทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิต

ผลสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์(product development) ได้ใช้ทฤษฎีตามที่ท่านอาจารย์นิรัช สุขสังข์(2543 : 8) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าเป็นการสร้างสินค้าขึ้นมาจำลองแบบทุกอย่างเหมือนของจริง ในขั้นนี้ใช้เงินลงทุนมาก และจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ว่าสามารถเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคนิคต่างๆได้หรือไม่ และลูกค้าจะยอมรับเพียงใด

ในขั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จะแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นการพัฒนามูลฐานและทดสอบขั้นการกำหนดคร่าวๆ และขั้นการทดสอบผู้บริโภค

1. การพัฒนาขั้นมูลฐาน(prototype development department) หน้าที่ในขั้นนี้เป็นหน้าที่ของแผนวิจัยและพัฒนา(research and development) ซึ่งจะจำลองแบบผลิตภัณฑ์ออกมาหนึ่งแบบหรือมากขึ้นไป โดยอาศัยแนวความคิดผลิตภัณฑ์จากขั้นที่สาม

2. การทดสอบหน้าที่ของผลิตภัณฑ์(function test) การทดสอบหน้าที่เพื่อที่จะได้ทราบว่าผลิตภัณฑ์ปลอดภัย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จะต้องผ่านการทดลองและผ่านการยอมรับ

3. การทดสอบผู้บริโภค(consumer test) อาจทำได้หลายกรณี การนำผู้บริโภคไปทดสอบในห้องปฏิบัติการใช้ตัวอย่างสินค้าทดสอบ โดยแจกผลิตภัณฑ์ให้ผู้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคทดลองใช้โดยมีข้อแลกเปลี่ยนจะต้องรายงานความชอบ และข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์การวิจัยและการพัฒนางานออกแบบมีขั้นตอนวิธีคิดและวิธีการดำเนินงานหลายแนวคิดตามความพร้อมของกลุ่มและองค์การตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีของธุรกิจ โดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่าพัฒนาจะเริ่มจากการเข้าใจสภาพปัญหา นอกจากนั้นจะต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานออกแบบทั้งในด้านตลาดเศรษฐศาสตร์เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้การวิเคราะห์อิทธิพลที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม

กลุ่มสมาชิกผ้าทอหมู่ที่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ต.เขาชัยรง อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์มีความรู้มาก
ขึ้น มีความตระหนักการนำผ้าทอที่มีอยู่ มาประยุกต์เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทประเภทคือเสื้อผ้า
เครื่องแต่งกาย รูปแบบกระเป๋าถือสตรีและกระเป๋าโลกร้อน เครื่องใช้และตกแต่งบ้าน และของที่
ระลึก ทำให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถในการสร้างทักษะ เทคนิคต่างๆ และมีทัศนคติที่ก่อให้เกิด
ความเข้าใจ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือหมู่บ้านธารส้มฤทธิ์ ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือหมู่บ้านธารส้มฤทธิ์ ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ คณะวิจัยจะลงพื้นที่ศึกษาร่วมกับชุมชนและท้องถิ่นและใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้และคุ้นเคยกับระบบการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งเป็นพื้นที่การวิจัย อันจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นฐานการดำเนินธุรกิจของชุมชนและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือหมู่บ้านธารส้มฤทธิ์ ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือหมู่บ้านธารส้มฤทธิ์ ตำบลเขาชายธง อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อสรุปผลจากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาธุรกิจชุมชนให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

- 14.1 ร่วมกับประชาชนในชุมชนทำการศึกษาปัญหาในการออกแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต
- 14.2 ร่วมกับประชาชนในชุมชนเรียนรู้ตัวอย่างของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา รูปแบบสินค้า กระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตน

14.3 ร่วมกับประชาชนในชุมชนนำตัวอย่างที่พบมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการออกแบบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในชุมชนของตน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพพื้นฐานการดำเนินธุรกิจของชุมชนและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัด นครสวรรค์ ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน หาแนวทางการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ การปรับปรุงพัฒนาผ้าทอกับกลุ่มทอผ้า ซึ่งเป็นการประยุกต์ PRA ในสาระสำคัญของกระบวนการนี้ ทดลองปฏิบัติตามแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม ติดตามผลการดำเนินการพัฒนาจากผลการวิจัย โดยผ่านทางกิจกรรม เป็นการนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยมีนักศึกษาเข้าร่วมโครงการในการ พัฒนาสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ กลุ่มสมาชิกทอผ้ามีความสนใจที่จะช่วยกันร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ และมีความกระตือรือร้น ใส่ใจในผลงานเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอให้น่าสนใจ

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกระบวนการ มีส่วนร่วมทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถกำหนด วัตถุประสงค์ และการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การวิจัยเกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์และหน่วยงานในชุมชน ซึ่งมีส่วนร่วมในการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นพร้อมทั้งได้ร่วมวางแผน วิเคราะห์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมความรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมจึงเป็น การทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตและจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์งาน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จะแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นการพัฒนามูลฐานและทดสอบขั้นการ กำหนดตรายี่ห้อ และขั้นการทดสอบผู้บริโภค

1. การพัฒนาขั้นมูลฐาน(prototype development department)
2. การทดสอบหน้าที่ของผลิตภัณฑ์(function test)
3. การทดสอบผู้บริโภค(consumer test)

กลุ่มสมาชิกผ้าทอหมู่ที่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ต.เขาชะธง อ.ดากฟ้า จ.นครสวรรค์มีความรู้มาก ขึ้น มีความตระหนักการนำผ้าทอที่มีอยู่ มาประยุกต์เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ 4 ประเภทประเภทคือเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รูปแบบกระเป๋าถือสตรีและกระเป๋าโลกร้อน เครื่องใช้และตกแต่งบ้าน และของที่ระลึก ทำให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถในการสร้างทักษะ เทคนิคต่างๆ และมีทัศนคติที่ก่อให้เกิด ความเข้าใจ

3. ผลจากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ให้เกิดการรวมกลุ่มได้ ชุมชนจะได้สร้างระบบการบริหารจัดการ การดำเนินการพัฒนาจากผลการวิจัยโดยผ่านทางกิจกรรม ต่างๆ การฝึกอบรมรวมและการศึกษาค้นคว้าต่างๆ รวมถึงการทัศนศึกษาร่วมกันเพื่อได้เรียนรู้สิ่งใหม่และนำมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ และร่วมแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา เช่น ผู้นำกลุ่มมีความรู้ในการทอผ้าและรู้จักการนำผ้าทอมาประยุกต์ใช้ทำเป็นผลิตภัณฑ์ มีความเป็นผู้นำและการยอมรับของสมาชิกกลุ่ม เรียนรู้ได้เร็ว โดยเฉพาะสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นผู้นำกลุ่มด้วยการทำให้ดู ให้สมาชิกได้เห็นผลผลิตนำไปสู่การสนใจ มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นอย่างดี ใช้พระคุณในการบริหารมีความเข้มแข็ง อดทนสูง จริ่งใจในการทำงานมีมนุษยสัมพันธ์ดี ต่อระดับกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยและมีความเสียสละ ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต มีความสามัคคี รัก เข้าใจกันดี ทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางความคิดมีการรวมกลุ่มพัฒนาความเข้มแข็งของการทอผ้า และร่วมแก้ปัญหาาร่วมกัน สมาชิกที่มีความเจ็บป่วย หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน การกู้ยืมเงินต้องมีการทำสัญญา โดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้รองรับ เมื่อครบกำหนดต้องใช้คืนทั้งหมดมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ยอมรับฟังเสียงข้างมาก ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมกลุ่มพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ โดยมีโครงสร้างการบริหารงานและข้อปฏิบัติที่ชัดเจนมีความสามารถในการกระบวนการผลิต ทำให้มีกำลังการผลิต

กระบวนการผลิต และในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมคิดสร้างสรรค์งานในด้านการนำผ้าทอในกลุ่มของตนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ จึงจะเป็นพื้นฐานในการสร้างงานของกลุ่มได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัย ชุมชนได้รับประโยชน์

ผลการวิจัยนั้นชุมชนได้รับประโยชน์ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาชะธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ และได้รับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอบต. ซึ่งเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นส่วนที่ทำให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าของผลิตภัณฑ์จากผ้าทอโดยการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และยังได้อรรถความรู้ใหม่ๆ ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มและชุมชนได้วิธีการเรียนรู้แบบอย่างการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัย สถานศึกษา ได้รับประโยชน์

นักศึกษาได้องค์ความรู้ในกรณีศึกษาแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบ และกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาทรายธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เน้นชุมชนเป็นฐานองค์ความรู้ และเกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น

3. ผลจากการวิจัย ที่ประเทศชาติได้รับประโยชน์

ผลจากการวิจัยนั้นได้พัฒนาองค์ความรู้ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานการพัฒนาประเทศในระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็งเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชน และองค์กรในชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองของชุมชน เป็นการสร้างอาชีพที่ ซึ่งตรงกับหลักการตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนา

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบและกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือหมู่ 3 บ้านธารสัมฤทธิ์ ตำบลเขาทรายธง อำเภอ ดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์นั้นจะต้องให้ความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องของกระบวนการผลิต รูปแบบ และอุปกรณ์เครื่องมือ และผลิตภัณฑ์จากผ้าทอที่เป็นที่สนใจของตลาดในปัจจุบัน
2. ควรมีการสนับสนุนผู้นำให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการประสานงาน เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนในท้องถิ่น
3. สร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถร่วมมือกันในการพัฒนาระบบการจัดการและรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ
5. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มและชุมชนพร้อมทั้งหาแหล่งทุนให้กับกลุ่มผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

